PERSPECTIVE JUDICIARE ÎN CONDIȚII DE IZOLARE SOCIALĂ

Andrei NEGRU
CZU: 347.951:316.37 *negruan@list.ru*

Realitățile pandemice impun noi condiții de distanțare socială, care, la rândul lor, afectează relațiile sociale, inclusiv raporturile juridice. Depășirea efectelor fenomenului vizat este numai un răgaz, care solicită reflecții teoretico-empirice, în vederea elaborării unor concepte și norme juridice noi, orientate spre securizarea multor domenii de activitate, inclusiv juridice, și din domeniul justiției. Intenția reflecțiilor în cauză au scopul de a identifica mecanisme juridice noi, care ar permite examinarea cauzelor judecătorești cu evitarea contactului social „față-în față", precum și identificarea unor soluții juridice, care ar exclude realizarea justiției „pe suport de hârtie", fapt de neînchipuit până recent. Și aceste cerințe devin inevitabile, atât pentru justiția de drept comun, cât și pentru justiția specializată. Tehnologic, lucrurile sunt posibil de realizat; practic, sunt identificate două cerințe de realizat: 1) elaborarea reglementărilor juridice de natură materială și procesuală; 2) asigurarea securității actelor juridice individuale în procesul de transmitere de la o autoritate publică/instituție publică la alta, inclusiv arhivarea acestora.

Elaborarea reglementărilor juridice care se referă nemijlocit la modificările determinate de distanțarea socială în domeniul justiției este un proces de o complexitate majoră, dar care poate fi realizat eficient în condițiile unui stat mic, cum este Republica Moldova. Procedeele de tehnică legislativă practic nu vor afecta normele constituționale, acestea având valoare de norme-principii, ce nu vor permite abateri de la esența dreptului, în special cu privire la: prezumția nevinovăției; oralitatea, ca principiu al dreptului procedural; contradictorialitatea; egalitatea armelor; dreptul la un recurs eficient ș.a. Esența reglementărilor juridice în cauză ar trebui orientată spre trecerea fiecărei etape din cadrul oricăror proceduri în formatul distanțării sociale, cu respectarea tuturor rigorilor juridice, inclusiv a principiului solemnității procesului judiciar

și al transmiterii actelor juridice individuale de la un subiect la altul, printr-o rețea specială de comunicare electronică, evident securizată. La fel, va suporta anumite ajustări Legea privind protecția datelor cu caracter personal [1]. Dar, vom vorbi, preponderent, de norme juridice de reglementare; norme cu caracter punitiv nu vor fi numeroase.

Rețeaua în cauză poate face parte dintr-o rețea de comunicare electronică a actelor oficiale emise de autoritățile și instituțiile publice și de instituțiile private abilitate de stat cu competență respectivă în anumite domenii de activitate. Considerăm însă că rețeaua de comunicare electronică din domeniul justiției necesită a avea un caracter autonom, funcționarii de rang înalt din sfera executivului și legislativului n-ar trebui să dețină acces în domeniu, drept argumentare servind secretul urmăririi penale, independența justiției și chiar principiului constituțional privind separația puterilor în stat. Rețeaua de comunicare electronică ar putea evidenția anumite cerințe de ordin tehnic, cum ar fi criptarea datelor transmise, bazate pe sistemul *blockchain.*

Înzestrarea instanțelor cu tehnică de comunicare la distanță o putem privi drept o etapă preliminară, incipientă de comunicare, care nu trebuie desconsiderată; ea însă, la fel, necesită a fi încadrată în rețeaua de comunicare electronică din domeniul justiției, cu nivelul corespunzător de securizare a informației. Or, există cauze ce urmează a fi examinate în ședință închisă, situații de protecție a martorilor, dosare ce conțin elemente ale secretului de stat. Realizarea tehnică a ședințelor *on line* nu este o sarcină atât de complicată. Însă asigurarea securizării rețelei de comunicare menționate este de o importanță majoră, cu necesitatea instruirii personalului tehnic și a participanților la proces și, evident, cu încadrarea reglementărilor juridice orientate spre respectarea și protejarea eficientă a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, stabilite în Declarația Universală a Drepturilor Omului [2] și în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale [3].

Un alt aspect, ce ține de partea tehnică și juridică a problemei în discuție este arhivarea dosarelor electronice și protecția serverelor care se află pe teritoriul statului. Or, baza de date ce urmează a fi elaborată

este o finalitate a rețelei de comunicare electronică în domeniul justiției și impune cerințe suplimentare de securitate. Rezultă că apare necesitatea elaborării unui centru de stat de colectare și păstrare a datelor, care ar trebui să colaboreze cu Agenția Națională a Arhivelor [4]. Gestionarea datelor/dosarelor arhivate din domeniul justiției necesită a fi gestionate de o agenție de stat specializată în domeniu, accesul fiind acordat judecătorilor, procurorilor, avocaților, conform unor coduri personale, cu nivel de acces diferit pentru fiecare.

Un exemplu elocvent îl reprezintă **modelul Țărilor de Jos***:* „***Consiliul pentru Sistemul Judiciar*** (*Raad voor de rechtspraak*) face parte din sistemul judiciar, dar nu administrează justiția în sine. Această instituție a preluat responsabilitatea pentru un anumit număr de sarcini de la Ministerul Justiției. Aceste sarcini sunt operaționale prin natura lor și includ alocarea de bugete, supravegherea gestionării financiare, politica de personal, TIC (tehnologiile informației și comunicațiilor) și imobiliare. Consiliul asistă instanțele în ceea ce privește îndeplinirea sarcinilor ce le revin în aceste domenii. De asemenea, a fost atribuită și sarcina de promovare a calității sistemului judiciar și de consiliere privind noua legislație, care are implicații pentru modul în care justiția este administrată”[5].

În **Republica Moldova** competențele de organizare și funcționare a rețelei electronice din domeniul justiției ar trebui să fie atribuite ***Agenției de administrare a instanțelor judecătorești***, cu lărgirea domeniilor de competență, or, urmează a fi incluse și actele juridice individuale, elaborate în cadrul urmăririi penale, și actele juridice individuale ce nu sunt acte de aplicare, cum ar fi procesele-verbale de examinare la fața locului, de interogare a martorului, a părții vătămate, a bănuitului, învinuitului, inculpatului ș.a. Agenția de administrare a instanțelor judecătorești este autoritatea administrativă subordonată Ministerului Justiţiei, cu statut de persoană juridică de drept public, care asigură activitatea organizatorică a judecătoriilor şi curţilor de apel (în continuare – instanţe judecătoreşti), în conformitate cu art.55 al Legii 514 din 06.07.1995 privind organizarea judecătorească [6] și Regulamentul [7] privind organizarea și funcționarea activității Agenției de administrare a instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 650 din 26.05.2016 [8].

Rețeaua de comunicare electronică în domeniul justiției ar permite colectarea unui sistem de date statistice, ce ar caracteriza atât activitatea instanțelor în sistemul de organizare judecătorească, cât și activitatea fiecărui judecător în parte, datele în cauză urmând a avea un caracter public de accesare, cu respectarea cerințelor de protecție a datelor cu caracter personal. Colegiile specializate care activează pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) ar avea posibilitatea operativă și eficientă, în procesul de evaluare și/sau selecție a judecătorilor, să cunoască competența complexă a candidatului care aspiră la promovarea în cadrul unei instanțe superioare sau la o funcție managerială, consultând baza de date respectivă. Incontestabil, fenomenul ar determina o creștere a responsabilității judecătorilor și procurorilor, îndeosebi pentru examinarea cauzelor/situațiilor similare; or, o abatere neargumentată în actul individual corespunzător ar servi drept temei de bănuială rezonabilă pentru o faptă coruptibilă. Un alt argument în favoarea rețelei de comunicare electronică în domeniul justiției este posibilitatea sistematizării și uniformizării practicii judiciare naționale, atât în cadrul instanțelor de drept comun, cât și în instanțele specializate, fapt ce ar servi drept suport pentru sporirea calității actului de justiție.

Scopul final al elaborării și implementării rețelei de comunicare electronică din domeniul justiției este de a asigura un proces judiciar transparent, public, cu respectarea tuturor rigorilor unei proceduri juridice/judiciare. Concomitent, faptul excluderii comunicării directe a participanților la proces ar asigura un nivel sporit de transparență, actului de justiție și ar contribui esențial la erodarea corupției în acest domeniu.

Referințe:

1. Legea privind protecţia datelor cu caracter personal, nr. 133 din 08-07-2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 170-175, din 14.10.2011. Versiune în vigoare din 30.12.18, în baza modificărilor prin Legea Parlamentului din 08.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 441-447 din 30.11.18.
2. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948 de Adunarea Generală a O.N.U. [Accesat 11.07.2020]. Disponibil: www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR.../rum.pdf
3. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale. Strasbourg, 13 mai 2004, [Accesat 11.07.2020]. Disponibil: http://www.cnas.ro/casvl/media/pageFiles/Conventia%20CEDO.pdf

4. Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale a Arhivelor, nr.143 din 27.02.2019. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 86-92 din 08.03.2019
5. Sisteme judiciare în statele membre – Țările de Jos. [Accesat 11.07.2020]. Disponibil: https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-nl-ro.do?member=1
6. Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 06.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 19.10.1995, nr. 58.
7. Regulamentul privind organizarea și funcționarea activității Agenției de administrare a instanțelor judecătorești. [Accesat 11.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93040&lang=ro
8. Hotărârea cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de Administrare a instanțelor judecătorești nr. 650 din 26.05.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 151-155 din 03.06.2016.

Comunicare elaborată în baza Proiectului Instituțional „Modernizarea mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului” în cadrul Laboratorului de Cercetare Științifică „Drept Public Comparat și e-Guvernare”.